IMPORTANȚA ROLULUI SOCIETĂȚII CIVILE ÎN COMBATEREA SPĂLĂRII BANILOR PUBLICI

THE IMPORTANCE OF CIVIL SOCIETY'S ROLE IN AML SERVANTS

Tatiana BUSUNCIAN, ***doctor în politologie,***
Universitatea de Stat din Moldova,
Irina CERGA, ***magistru,***
Centrul Pro Marshall din Republica Moldova,
Elena BUSUNCIAN, ***magistru,***
Centrul Pro Marshall din Republica Moldova

Summary

Money laundering and terrorist financing are closely related phenomena of the shadow economy. The increasing incidence of these financial crimes has highlighted the serious threat to the integrity of national and international financial systems. Circulation of information, capital, people, goods and services dictate the need to change the attitudes towards transnational crimes.

Ensuring an effective cooperation, both nationally and internationally, to combat public money laundering and terrorist financing, depends on a planned approach of exchange of information and knowledge, ensuring continuity of formal and informal common databases, that occur several key directions such as quick change of the legal framework, operation concepts, strategies, policies and technologies.

An accurate and impartial information will contribute to increase the society's confidence in the system of institutions involved in preventing and combating public money laundering. Each target included in the work plans or strategy, will increase national system to prevent and combat public money laundering. Therefore, each objective will include several actions to be achieved within the deadlines set by each responsible institution.

Key-words: *civil society, money laundering, cooperation, operations, national, international, goods, knowledge, institution.*

Noul mileniu a adus nu doar o accentuată globalizare a pieţelor lumii, dar şi o adâncire fără precedent a interdependenţelor existente între economiile naţionale. Evident, aceste procese au favorizat dezvoltarea economiei mondiale, dar şi a crimei organizate transnaţionale şi a terorismului.

Creşterea neîncetată a volumului capitalurilor obţinute în urma activităţilor specifice crimei organizate a determinat o creştere a necesităţii reciclării acestor fonduri astfel încât s-a ajuns la situaţia îngrijorătoare ca liderii lumii interlope şi operatorii implicaţi în spălare de bani să poată controla şi influenţa ţări aflate în tranziţie la economia de piaţă, printre care şi Republica Moldova.

Spălarea banilor şi finanţarea terorismului sunt fenomene strâns legate de economia tenebră, percepute ca activităţi desfăşurate cu încălcarea normelor juridice şi economice. Acestea presupun căi prin care infractorii procesează mijloace băneşti ilegale sau "murdare", provenite din practicarea activităţilor infracţionale prin intermediul unor transferuri şi tranzacţii succesive, până când sursa fondurilor acaparate ilegal devine neclară şi banii capătă aparenţa fondurilor/activelor legitime sau "curate".

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 66 18.12.2015 14:21:39

În economia mondială sunt utilizate, în mod fraudulos, tranzacțiile internaționale drept componentă de bază a spălării banilor și a finanțării terorismului. Sistemul financiar global, transformat din parte componentă a pieței într-un factor independent al economiei globale, susține fluxurile bănești masive, provenite din economia tenebră.

Avansarea circulației informației, capitalului, persoanelor, bunurilor și serviciilor necesită modificarea concepției tradiționale și atitudinii față de crimele transnaționale. Activitatea criminală transnațională profită facilitat, pe de o parte, de nivelul sporit de organizare, iar pe de altă parte, de suportul informațional și financiar. Odată cu integrarea sistemului financiar și nefinanciar național în economia mondială aceste riscuri sunt proprii și Republicii Moldova [3]. În acest sens, băncile pot fi utilizate în toate etapele spălării banilor de la plasare la stratificare și integrare în calitatea lor de furnizori ai unui set extins de servicii, transfer de fonduri și de creditare. Sistemele electronice de transfer a fondurilor permit schimbul rapid al acestora între conturi sub nume și jurisdicții diferite. Operațiunile multiple și diversificate în conturi sunt utilizate deseori drept parte a procesului de spălare a banilor, constituind categorii complexe de tranzacții.

În cadrul activităților infracționale, numerarul este principalul mijloc de schimb. Astfel, organizații infracționale sofisticate numite "spălători de bani profesioniști" fac uz de serviciile bancare pentru a se folosi de fondurile lor "murdare". Prin intermediul agențiilor, companiilor și particularilor, aceste organizații operează activități comerciale internaționale false pentru a dirija banii obținuți ilegal, dintr-o țară în alta, folosind facturi falsificate pentru a genera transferuri internaționale în aparență legale, precum și operațiuni fictive pentru a ascunde urmele. Multe dintre companiile "scoică" pot să apeleze la propriile bănci pentru a obține împrumuturi și a finanța astfel de activități [9].

În analiza celorlalte componente ale economiei subterane s-au întâlnit situații a căror încadrare în această structură este făcută întrucâtva la limită, în funcție de o anumită conjunctură. Disfuncțiile pe care respectivele activități le pot genera economiei sunt minime, iar posibilitățile de integrare în economia oficială sunt reale. Însă, uneori, și procedurile adecvate de identificare pot genera unele probleme. Cea mai sensibilă problemă este reprezentată de clienții ocazionali, de tranzacțiile electronice și alte cazuri în care identificarea față-în-față nu s-a realizat, de existenta reglementărilor de drept comercial și care vizează societățile comerciale ce permit crearea unor forme de companii în care este posibil anonimatul acționariatului sau în care este dificilă depistarea adevăratei identități a beneficiarilor care condiționează riscul de utilizare improprie a unor mijloace de folosire a societăților și a titlurilor la purtător.

În acest context, în actuala conjunctură politică și pe fondul situației economico-sociale din Republica Moldova, cazul Băncii de Economii a Moldovei (BEM) demonstrează că există o multitudine de metode și tehnici de a ascunde adevăratul beneficiar. Dosarul BEM este unul dintre cele mai importante dosare care ar ajunge la o finalitate, prin condamnare. În dosarul BEM sunt acuzate 6 persoane în privința cărora până la sfârșitul anului 2014 trebuia să fie pronunțată sentința. În cei peste 24 de ani de independență au căzut 8 bănci în care nimeni nu a fost condamnat, deși legislația prevede 7 ani privațiune de libertate,

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 67 18.12.2015 14:21:40

iar în dosarul BEM sunt acumulate materiale în 10 dosare şi prin pronunţarea sentinţei de condamnare a celor implicaţi în privatizarea BEM statul trebuie să dea un exemplu pozitiv [5].

Astfel, apare necesitatea unei colaborări şi conlucrări avantajoase/profitabile cu instituţiile de supraveghere care sunt în stare să verifice şi să găsească informaţia de care au nevoie băncile. O astfel de solidarizare a instituţiilor statului prin stabilirea unor eforturi conjugate, care împărtăşesc aceleaşi interese şi valori, ar elabora noi politici comune de securitate şi apărare în vederea optimizării combaterii spălării banilor publici în actualul context de securitate. Într-o ţară care se respectă nu s-ar fi întâmplat situaţii de furt ca în Republica Moldova care implică abuzuri de putere ale unor politicieni din mai multe partide, cu scopul de a sifona fonduri dintr-un număr de bănci, în special de la Banca de Economii a Moldovei (BEM) [2].

Aceeaşi situaţie atestăm şi în domeniul achiziţiilor publice. Fenomenul fraudei în domeniul achiziţiilor publice ia o amploare deosebită în societatea noastră, storcând de resurse bugetul public din care sunt furate milioane de dolari şi transferate ilicit în patrimoniul unor persoane private.

De aceea, în achiziţiile publice, pentru obţinerea unui nivel bun de dezvoltare a comunităţilor, calităţii serviciilor prestate, asigurarea unei concurenţe loiale a ofertanţilor, sporirea responsabilităţii şi responsabilizării instituţiilor şi a persoanelor implicate în acest proces ar fi fundamentală transparenţa. Cetăţenii trebuie să cunoască starea de lucruri privind costurile totale directe ale corupţiei în achiziţiile publice în Republica Moldova. De asemenea, cetăţenii ar trebui să ceară intensificarea cercetării modalităţilor de a măsura eficacitatea instrumentelor, metodelor şi practicilor pentru prevenirea, depistarea şi investigarea corupţiei, ce ţin de etapele procesului de achiziţii: pre achiziţii, achiziţii şi post achiziţii. Avem nevoie de achiziţii publice cinstite pentru satisfacerea interesului public, respectiv pentru dezvoltarea şi îmbunătăţirea mediului de viaţă al comunităţilor. Aşadar, trebuie să ne schimbăm atitudinea faţă de averea publică, să implementăm reforme sistemice profunde, avem nevoie de o separare autentică/reală a puterilor în stat, de cetăţeni pro activi, avem nevoie ca tinerii, forţă aptă de muncă, să aducă valoare adăugată acasă, în ţară, pe toate dimensiunile [12].

În urma realizării acestei direcţii de activitate este de aşteptat ca schimbările să contribuie la reforma autorităţilor cu atribuţii de asigurare a prevenirii şi combaterii spălării banilor publici în domeniul organizaţional, la managementul resurselor umane, instruirii şi comunicării, la îmbunătăţirea dialogului şi comunicării, respectul şi interesul reciproc, precum şi intensificarea contactelor rezultative cu populaţia. Totodată, realizarea tuturor celorlalte obiective specifice ale acestei direcţii de activitate va contribui la îmbunătăţirea esenţială a calităţii serviciilor prestate de către aceste instituţii, precum şi la îmbunătăţirea imaginii acestora pe fondul comunităţii deservite. Aşadar, garantarea unei colaborări eficiente atât pe plan naţional, cât şi internaţional în domeniul combaterii spălării banilor şi finanţării terorismului depinde de o abordare planificată a schimbului de informaţii şi cunoştinţe, asigurându-se o continuitate a bazelor de date formale şi informale comune, care se produc în câteva direcţii esenţiale cum ar fi modificarea mai rapidă a cadrului legal, exploararea conceptelor, strategiilor, politicilor şi tehnologiilor.

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 68 18.12.2015 14:21:40

Băncile nu reprezintă singurele instrumente şi mecanisme prin intermediul cărora se pot spăla banii. Numeroşi intermediari financiari pun la dispoziţie servicii care sunt similare cu cele tradiţionale oferite de bănci. Mai mult decât atât, în vederea ocolirii măsurilor de combatere a spălării banilor, aceste persoane, dorind să spele veniturile ilicite, îşi concertează eforturile spre exploatarea sectorului non bancar, utilizând alte instituţii financiare (cum ar fi fonduri de investiţii, companiile de asigurări, societăţile de servicii de investiţii financiare, casele de schimb etc.), precum şi instituţii non financiare (cazinouri, agenţii de valori imobiliare etc.). Întrucât, de obicei, "spălătorii de bani" nu-şi pot asigura o expertiză profesională specializată, ei urmează să beneficieze de consultanţa juriştilor, contabililor, consultanţilor financiari şi a altor specialişti.

Un sistem exhaustiv de combatere a spălării banilor publici se bazează pe conştientizarea unei varietăţi de intermediari financiari şi non financiari, precum şi a agenţilor economici care trebuie să coopereze, în mod responsabil, cu autorităţile şi să răspundă în mod activ împotriva pericolului de a fi implicaţi în acest fenomen. Grupul de Acţiune Financiară Internaţională (GAFI) a elaborat „Cele 40 de Recomandări GAFI" [1], care reprezintă un ghid cuprinzător în vederea combaterii spălării banilor. Sfera de acoperire a acestora include sistemul judiciar şi implementarea legii, sistemul financiar şi reglementările sale, precum şi cooperarea internaţională.

În acest context, recomandările 10 si 11 GAFI impun, în mod special, o obligaţie instituţiilor financiare de a-şi identifica clienţii. Aşadar, identificarea propriului client reprezintă [9]:

- ✓ identificarea clientului direct – cunoaşterea persoanei fizice sau a persoanei juridice;
- ✓ identificarea beneficiarului şi controlul – cunoaşterea proprietarilor finali sau a persoanei care controlează direct clientul, precum şi a persoanei în numele căreia este efectuată tranzacţia;
- ✓ verificarea identităţii clientului şi a beneficiarului – coroborată cu informaţia furnizată anterior;
- ✓ măsurile asiguratorii şi monitorizarea – efectuarea unor verificări permanente privind fiecare tranzacţie şi contul prin intermediul relaţiei de afaceri.

Pătrunderea masivă a banilor negri în circuitele financiare oficiale se realizează printr-un şir de metode, cum ar fi:

- ✓ spălarea banilor prin intermediul tranzacţiilor cu numerar;
- ✓ spălarea banilor prin intermediul conturilor bancare;
- ✓ spălarea banilor prin intermediul operaţiunilor externe;
- ✓ spălarea banilor prin intermediul operaţiunilor de credit;
- ✓ spălarea banilor prin intermediul tranzacţiilor legate de investiţii;
- ✓ circumstanţe neobişnuite/caracteristici privind documentaţia de credit şi garanţii [9].

Deşi spălarea banilor şi evaziunea fiscală au multe tehnici în comun şi pot forma un tandem, scopurile acestora sunt diferite. În general, evaziunea fiscală atrage după sine transformarea unui venit legal câştigat într-unul ilegal prin ascunderea originilor sale (transformându-l într-un tip de venit neimpozitabil sau mai puţin impozitabil) sau ascun-

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 69 18.12.2015 14:21:40

derea acestuia în totalitate, în timp ce spălarea banilor este un proces invers, adică venituri ilegale cărora li se dă o aparență legală. Pe când evazioniștii fiscali raportează câștiguri legale mai mici, plătind deci mai puțin impozit decât ar trebui, spălătorii de bani de multe ori raportează mai mult decât câștigurile pe care le obțin prin afacerile lor legale, devenind subiecții unei impozitări mai mari decât ar fi trebuit în mod normal să fie. Practicile care lovesc în sistemul fiscal tulbură comerțul și investițiile, erodează bazele fiscale naționale și slăbesc legitimitatea și structura sistemului fiscal național. S-a estimat că chiar țările în curs de dezvoltare pierd $50 bilioane datorită evaziunii fiscale prin intermediul paradisurilor financiare [9, p. 27]. O bancă sau o altă instituție financiară are un comportament mascat atunci când caută să evite supravegherea națională și internațională, standardele comportamentale sau reglementare a riscului. Motivul unui astfel de comportament este dorința de a-și asuma tocmai acel grad de risc pe care aceste standarde încearcă să îl interzică sau să obțină libertatea de acțiune pentru a demara activități ilicite și a comite abuzuri pe piață. Centre financiare slab gestionate cresc potențialul reglementărilor arbitrare. Actorii-escroci ai pieței caută centre financiare cu practici regulatorii slabe, dorința neglijabilă de cooperare și lipsa de transparență. Instrumentele tipice prin care aceste tehnici sunt frecvent implementate: cum ar fi intermediarii, companiile vehicul, destinațiile offshore ori societățile cu titluri nominale sau la purtător [9, p. 27].

Prin urmare, pericolul generat de această situație este unul major, chiar dacă datorită unor interese imediate se încearcă minimalizarea sa. Intermediarii financiari – în special băncile – sunt tot mai des puși în situația de a deschide relații de afaceri – în special conturi – în numele unor clienți care nu se prezintă pentru un interviu personal. Aceasta a fost mereu situația în cazul clienților nerezidenți, dar a devenit mai frecventă odată cu înmulțirea "banilor electronici" și a operațiunilor bancare electronice sau prin telefon. Banii electronici sunt un substitut al numerarului pe care operatorii, sub protecția garanției anonimatului, îl pot schimba chiar și la distanțe considerabile, stabilindu-și afacerile în țări fără un control adecvat. Instituțiile financiare care emit astfel de instrumente ar trebui să aplice precauțiuni specifice, în special în legătură cu controalele asupra sistemelor de distribuție a plăților pentru cardurile de credit și asupra companiilor care acceptă un astfel de sistem de plată și păstrarea înregistrărilor cererilor de retragere a banilor electronici care sunt anormale din punctul de vedere al cantității sau al frecvenței [9, p.27].

Pe fondul situației economico-sociale precare, nivelurile maxime pentru tranzacțiile individuale sau pe tranzacție și imposibilitatea sau lipsa posibilității de urmărire a sumelor transferate de pe un card electronic ar trebui avute în vedere de către instituțiile emițătoare, ca mijloace de a evita utilizarea ilicită a acestor instrumente. Activitatea bancară electronică în mod special încorporează astăzi o gamă largă de produse și servicii oferite prin intermediul rețelelor de telecomunicații. Caracterul impersonal și lipsit de frontiere al activității bancare electronice combinat cu viteza tranzacțiilor creează inevitabil dificultăți în ceea ce privește identificarea și verificarea clienților. În consecință, este necesar ca intermediarii să evalueze riscurile noilor tehnologii și să elaboreze proceduri de identificare a clientului, luând în considerare astfel de riscuri. Acceptând relațiile de

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 70 18.12.2015 14:21:40

afaceri indirecte cu clienții, băncile ar trebui să aplice proceduri eficiente de identificare a clienților care nu sunt prezenți în persoană, la fel ca și în cazul celor prezenți personal, pentru a diminua riscurile, cum ar fi [9, p 93-95]: autentificarea documentelor prezentate; cererea de documente adiționale în raport cu cele solicitate pentru tranzacțiile cu clienții prezenți personal; contact independent cu clientul prin intermediar; reprezentarea de către un terț care este subiectul unor standarde "due diligence" similare și în măsură să ofere imediat toate elementele de identificare relevante și alte documente în legătură cu identitatea și activitatea părții introduse; cererea ca prima plată să fie efectuată prin intermediul unui cont în numele clientului la un alt intermediar (bancă) care se supune acelorași standarde: "due diligence"[9, p.93-95].

Tranzacțiile efectuate de către astfel de clienți (tranzacții fără prezența personală) ar trebui monitorizate în mod adecvat, în special cele care par a fi neobișnuite sau implică transferuri semnificative; mai mult, programele de computer pot fi utilizate pentru a identifica indicii de anomalie pentru tranzacțiile transmise prin telefon sau rețele electronice. Mecanismele de observare statistică sunt capabile să monitorizeze tranzacțiile din punctul de vedere al repetitivității lor și al relevanței sumelor implicate [9, p.93-95].

Cele 40 de Recomandari GAFI din 2003 [1] abordează problema relațiilor de afaceri și a tranzacțiilor efectuate fără prezența personală în Recomandarea 8, în care instituțiile financiare sunt invitate să "acorde o atenție specială oricăror amenințări de spălare care pot apărea datorită tehnologiilor existente sau în dezvoltare, care pot favoriza anonimatul, și să ia măsuri, după caz, pentru prevenirea schemelor de spălăre a banilor. În special, instituțiile financiare ar trebui să adopte politici și proceduri pentru a rezolva riscurile specifice asociate relațiilor de afaceri și tranzacțiilor efectuate fără prezența personală". Recomandarea 9 abordează problema relațiilor de afaceri inițiate de un terț, luând în considerare posibilitatea că instituțiile financiare să obțină imediat de la cel ce operează tranzacția informațiile și documentația necesară, precum și respectarea standardelor "due diligence" în ceea ce il privește pe același operator. Măsuri similare sunt avute în vedere în proiectul pregătit de Comisia Europeană în privința unei noi directive pentru combaterea spălării banilor. Supraveghetorii trebuie să adopte măsuri și să ofere sfaturi pentru a se asigura posibilitatea instituțiilor financiare de a avea un minim de standarde și control intern pentru a face față riscurilor derivate din relațiile de afaceri și tranzacțiile efectuate fără prezența personală [9, p. 93-97].

Așadar, lipsa unei legislații clare, a unor norme juridice, a unei regulamentări, absența unor obligații implicite legale ale responsabililor în stat nu poate conduce la răspundere penală. Drept rezultat, avem buget anual de stat prejudiciat cu miliarde de lei ca urmare a schemelor frauduloase operate de rețelele criminale, avem o neclaritate vădită în urma căreia noi încă nu putem afirma cu tărie că justiția din Republica Moldova se poate separa de politic. A avea o justiție corectă, puternică și independentă, întotdeauna de partea legii necesită o conlucrare comună pentru a reda justiției demnitatea pe care o merită. Putem regândi și restaura în mod corect justiția prin recunoașterea rolului justiției în democrație. Justiția este unul din pilonii de bază ai unei societății puternice, coloana

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 71 18.12.2015 14:21:40

vertebrală a societății. În pofida acestui fapt, presa internațională apreciază Republica Moldova drept un stat cu o gaură neagră bancară, menționând astfel că principalele riscuri în perspectivă pe termen scurt se referă la vulnerabilitățile serioase și problemele de guvernare din sectorul bancar, derapajele de politică din perioada preelectorală și postelectorală, reducerea activității economice a principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova, precum și intensificarea tensiunilor geopolitice.

Astfel, prin sistemul financiar-bancar au avut loc activități de spălare a banilor, având ca proveniență atât surse interne, cât și externe. Printre riscurile majore interne se enumeră mafiotizarea, oligarhizarea, miliardul furat și corupția din țară. Am devenit cunoscuți în toată lumea prin furtul miliardului, având în vedere mărimea țării, PIB etc. Pe 27 martie 2015 miliardul trebuia să fie rambursat în bugetul de stat, dar acest lucru nu s-a întâmplat. Prin urmare, cetățenii de rând, contribuabilii vor fi acei care se vor răsplăti pentru aceasta. Ţara este în prag de faliment. Din 1 aprilie s-au majorat prețurile la carburanți, la energia electrică, s-au mărit prețurile la produsele alimentare, situația devenind foarte critică [4].

În literatura de specialitate este menționat faptul că persoanele care au deținut sau dețin poziții de interes public cum ar fi oficialii guvernamentali, șefii agențiilor guvernamentale, politicienii, oficialii partidelor s.a., precum și familiile și apropiații acestora, trebuie să beneficieze de o atenție sporită. Atenție sporită ar fi - a nu permite fraudarea băncilor și a nu permite prin minciună și fărădelege să acționeze împotriva poporului Republicii Moldova. Doar orice tranzacție bancară, conform legii, este urmărită de mai multe instituții de stat, care în mod operativ sunt obligate să intervină în cazurile sumelor substanțiale oferite unor firme fantomă sau unor persoane suspecte. Prin astfel de situații instituțiile statului dau dovadă de incompetență și lipsă de profesionism, nefiind în stare să scoată la iveală fărădelegile înfăptuite. Pentru a nu permite nici unui demnitar de stat să încalce legea sau implicarea factorului politic în activitatea bancară, instituțiile statului ar trebui să fie interesate în contracararea fărădelegilor. Instituțiile de control responsabile de securitatea financiară a statului, combaterea corupției și crimei organizate, la întreținerea cărora se cheltuie milioane din banii contribuabililor, ar trebui sancționate și reformate.

Termenul „persoane expuse din punct de vedere politic" („PEP") se aplică persoanelor care îndeplinesc importante funcții în stat. Definiția folosită de către autoritățile de reglementare este foarte generală, lăsând loc pentru interpretări. De exemplu, în ghidul pentru combaterea spălării banilor, Comisia Federală Bancară Elvețiană folosește termenul „persoane care ocupă o funcție publică importantă", ghidul SUA Interagenții utilizează „senior foreign political figure" iar "BIS paper Customer due diligence for banks" folosește termenul „potentați" [9, p. 91-93].

Categoria "persoane apropiate" ar trebui să includă parteneri apropiați de afaceri și consilieri/consultanți personali ai persoanei expuse din punct de vedere politic, precum și persoanele care au beneficii vizibile din apropierea de o astfel de persoană. Partidele politice nu sunt acoperite de definiția "persoane expuse din punct de vedere politic". Prin urmare, băncile ar trebui să acorde o mai mare atenție relațiilor de afaceri care implică bunuri ale partidelor politice străine. Pe de o parte identificarea persoanelor expuse din

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 72 18.12.2015 14:21:40

punct de vedere politic, în special în situația în care clientul nu oferă informații importante sau chiar oferă informații false, poate fi dificilă. Eforturile băncilor de a recunoaște persoanele expuse din punct de vedere politic nu au puterea necesară, mijloacele sau informațiile la dispoziție pentru detectarea unor astfel de persoane. Informația de care dispun băncile este limitată, în unele cazuri acestea se bazează pe informațiile care le sunt oferite de clienți și pe care le pot obține din documentele de afaceri sau mass-media. Pe de altă parte, există un șir de indici care pot fi folosiți pentru recunoașterea persoanelor expuse din punct de vedere politic, există reguli generale, dar ar trebui să se aplice o procedură detaliată de aprobare ("atenție sporită"), inclusiv o funcție independentă de tipul afacerii (ex. Conformitate) și aprobarea conducerii superioare. În plus, aceste relații de afaceri ar trebui să fie subiectul unor controale adiționale și a unor examinări anuale amănunțite [9, p. 91-93].

În legislația Republicii Moldova la fel este stipulat termenul de *persoane expuse politic, persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel internațional, persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național* [7]. Dar oare se respectă și se aplică în viață prevederile prezentei legi? Dacă în ghidurile țârilor menționate mai sus este loc pentru interpretări, atunci ce să zicem despre interpretările din legislația Republicii Moldova. Mai mult ca atât, avem și un ghid privind identificarea persoanelor expuse politic cărora li se încredințează funcții de demnitate publică al căror mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituție sau care îl învestește cu funcție prin alegere sau prin numire de către Parlament, Președinte sau Guvern [10]. Dar nici aceasta nu ne împiedică să ne oprim și să vedem suferința celui căruia i-am creat prejudicii. Nu conștientizăm că de fapt suntem permanent amenințați de rezultatul faptelor noastre, de rezultatul activității noastre mintale și de năzuințele voinței noastre.

Documentele naționale și internaționale în domeniu atestă o îngrijorare vădită în legătură cu extinderea fenomenului de spălare a banilor și cel al finanțării terorismului. Circulația capitalului, inclusiv fluxurile bănești de origine suspectă, ia amploare. Sunt pe larg utilizate tehnologiile informaționale alternative pentru transfer, care, în majoritatea cazurilor, privează de informație organele de supraveghere. O parte substanțială a capitalurilor provenite din activități ilicite ajung în sectorul economic legal.

În cei peste 24 de ani de independență, țara noastră a făcut anumite încercări de contracarare a acestor fenomene. Trecerea după anul 1991 la economia de piață în Republica Moldova și la multiplicarea relațiilor economice cu străinătatea a condus inerent la "importul" acestor noi tipuri de infracțiuni din lumea occidentală, situație în care, fiind descoperiți din punct de vedere legislativ, nu a existat o ripostă din partea organelor de aplicare a legii. Doar în ultimii patru ani autoritățile au reușit să semneze opt acorduri bilaterale, în prezent existând și 44 de memorandumuri semnate de serviciile specializate din Moldova cu serviciile similare din alte țări: Albania, Belgia, Bulgaria, Belarus, Croația, Georgia, Germania, Liban, Lituania Macedonia, Coreea de Sud, România, Federația Rusă, Ucraina, Slovenia, Indonezia, Olanda, SUA, Cipru și altele. De asemenea, Republica Moldova a aderat la Grupul de state contra corupției (GRECO) în conformitate cu Legea privind aderarea Republicii Moldova la Grupul de State contra Corupției (GRECO) [6].

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 73 18.12.2015 14:21:40

În această perioadă au fost menținute și intensificate relațiile cu următoarele organizați și structuri internaționale: Comitetul Selectat de Experți pentru Evaluarea Măsurilor de Combatere a Spălării Banilor – MONEYVAL; Grupul de Acțiune Financiară Internațională de luptă împotriva spălării banilor - GAFI; Grupul EGMONT (în luna mai 2008 Republica Moldova a devenit, prin intermediul Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (CNA), membru cu drepturi depline al Grupului Egmont [11]); Rețeaua Interinstituțională de Recuperare a Activelor - CARIN (SPCSB este punct de contact în cadrul rețelei CARIN, specializată în schimbul de Informații între Oficiile naționale de recuperare a activelor la nivel internațional) [11].

La nivel național este în vigoare *Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului [7]*, existând cel puțin zece instituții și servicii menite să contribuie la implementarea acesteia, cum ar fi Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPCSB) al Centrului Național Anticorupție, Banca Națională a Moldovei, Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul de Informații și Securitate, Comisia Națională a Pieței Financiare, Procuratura Generală etc. SPCSB are sarcina de a colecta și a sistematiza informații de la toate instituțiile menționate. Totodată, acum doi ani, Guvernul a adoptat Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013–2017 și Planul de acțiuni pentru aceeași perioadă.

Conform prevederilor art. 10 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului [7] și Legii cu privire la modificarea și completarea legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului [7], organele cu funcții de supraveghere a entităților raportoare, în limitele competenței lor, în scopul executării prevederilor prezentei legi și recomandărilor internaționale în domeniu sunt: Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor al Centrului Național Anticorupție; Banca Națională a Moldovei; Comisia Națională a Pieței Financiare; Ministerul Justiției; Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor; Ministerul Finanțelor și Camera de Licențiere.

Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor al CNA efectuează activ analiza informației analitice întru prevenirea faptelor și tendințelor frauduloase, fapt ce s-a soldat cu elaborarea a 222 note analitice complexe privind tipologiile de lichefiere, utilizând terminalele specializate de plată, situația pe piața de asigurări, tendințele criminogene pe piața financiar bancară, schemele ilegale de săvârșire a infracțiunilor care generează bani „murdari" de proporții cu implicarea mai multor agenți economici, inclusiv înregistrate în zonele offshore, metode ilegale de finanțare, utilizarea sistemelor rapide de plăți [5].

Asigurarea unei colaborări eficiente atât pe plan național, cât și internațional în domeniul combaterii SB/FT se aplică prin consecvența și eficiența măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, prin identificarea necesităților de prevenire și combatere împotriva amenințărilor și vulnerabilităților prin alocarea resurselor comune, dezvoltarea capacităților, concordanța structurilor, trasarea de responsabilități comune, găsirea de soluții, compatibilizarea și interoperaționalizarea pentru intensificarea dezvoltării capacităților structural-funcționale ale sistemului existent de raportare care are drept scop acordarea suportului în investigațiile cazurilor de spălare de bani și a

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 74 18.12.2015 14:21:40

infracțiunilor predicate conexe, prevenirea utilizării ilegale a serviciilor economico-financiare de către infractori și asigurarea fiabilității întregului sistem economic.

De o importanță deosebită este *Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013-2017*, care este un document transparent ce semnalează societății civile, precum și comunității internaționale despre măsurile ce vor fi întreprinse de Republica Moldova în această direcție în următorii 4 ani, antrenând spre conlucrare și participare organizațiile neguvernamentale și instituțiile internaționale specializate.

Conform Legii pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013–2017 [8], Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPCSB), ca structură independentă, este responsabilă de elaborarea Strategiei, de asigurarea realizării Planului de acțiuni, de coordonarea și supravegherea activității instituțiilor implicate în realizarea acestuia. Elaborarea și implementarea Strategiei naționale menționate marchează o etapă calitativ nouă în abordarea fenomenului în discuție în Republica Moldova, precum și maturitatea pașilor întreprinși în acest sens, în baza unei reacții strategice a tuturor instituțiilor competente din cadrul statului. Acest document important, care unește forțele instituțiilor responsabile, precum și societatea civilă, va permite transformarea și fortificarea măsurilor de prevenire și combatere a fenomenului spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova. De asemenea, va fi posibilă coordonarea acțiunilor în cadrul procedurilor de conformitate la care este supusă Republica Moldova în rundele de evaluare de către organismele internaționale de profil.

E de menționat că SPCSB monitorizează implementarea Planului nominalizat, desfășoară ședințe de lucru cu persoanele responsabile din instituțiile care au restanțe la acest plan. Mai mult ca atât, personalul Serviciului acordă celorlalte instituții suportul metodologic necesar întru acumularea experienței și cunoștințelor din ghidurile și recomandările organizațiilor internaționale de profil, care le sunt distribuite. Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor este în contact permanent cu reprezentanții acestor instituții atât la faza propunerilor, cât și la etapa creării cadrului normativ necesar.

În scopul eficientizării prevenirii și combaterii spălării banilor, oficiile de informații financiare din mai multe țări s-au unit în organizații regionale și internaționale pentru asigurarea unui schimb eficient de informații fundamentate pe aceleași principii care promovează politici și standarde analogice în domeniu.

Elaborarea și implementarea unui manual de instruire privind combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, va constitui un instrument util și practic pentru un cadru extins de instituții și profesioniști din domeniu și în Republica Moldova. Îmbunătățirea mecanismelor de implementare a legislației va contribui la înlăturarea lacunelor cadrului legislativ și va exclude un șir de impedimente în aplicarea corespunzătoare a prevederilor legale. Astfel, autoritățile de supraveghere, instituțiile responsabile cu aplicarea legii, actorii implicați în combaterea spălării banilor vor desfășura activități în mod eficient și în conformitate cu legea, devenind punctul de referință în activitatea de zi cu zi a funcționarilor și angajaților din instituțiile de specialitate.

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 75 18.12.2015 14:21:40

De asemenea, o informare corectă și echidistantă va contribui și la creșterea încrederii societății în sistemul instituțiilor implicate în procesul de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. Fiecare obiectiv inclus în planurile de activitate sau în Strategie va influența sistemul național de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului. Astfel, fiecare obiectiv va cuprinde mai multe acțiuni care urmează a fi realizate în termenele stabilite de fiecare instituție responsabilă.

Indiferent de faptul care ar fi rezultatele realizării planului de activitate al Guvernului, a Strategiei, este important efectul rezultatului obținut atât pentru societatea civilă, cât și pentru entitățile raportoare și asociațiile de specialitate. Numai acționând astfel putem estima efectul acestei legături, care va permite evaluarea realizării obiectivelor propuse, precum și identificarea priorităților pentru viitor.

Reieșind din cele expuse mai sus, este firesc să evidențiem și inițiativele întreprinse de organele abilitate în contracararea spălării banilor publici. În urma studiului realizat în perioada 01 august-31 decembrie 2014 [5] de Centrul Pro Marshall din Republica Moldova în cadrul proiectului „Inițiative de contracarare a spălării banilor publici", finanțat de Fondul Națiunilor Unite pentru Democrație prin intermediul Fundației Est-Europene, ne-am propus aducerea pe agenda publică a necesității îmbunătățirii politicilor publice în domeniul contracarării spălării banilor și consolidarea capacităților societății civile în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor publici, precum și transparența gestionării acestora. Astfel, am punctat unele inițiative de contracarare a spălării banilor publici, cum ar fi:

- ✓ continuarea eforturilor reale de reformă practică pentru promovarea democrației și bunei guvernări, în special reformele legislative și judiciare;
- ✓ schimbarea strategiei de administrare a statului Republica Moldova, prin instituirea unui mecanism de monitorizare și control străin, este unica posibilitate de schimbare a lucrurilor în țară;
- ✓ consolidarea culturii democratice, aceasta fiind o modalitate de a construi pe plan intern stabilitatea politică, încrederea și securitatea;
- ✓ schimbarea radicală a sistemului de achiziții publice astfel încât contractele să poată fi acordate în funcție de criterii clare și măsurabile;
- ✓ revizuirea, eliminarea lacunelor legislative privind procesul bugetar și utilizarea banilor publici, raportarea transparentă și corectă a banilor și achizițiilor publice, inclusiv a proiectelor la nivel național și internațional;
- ✓ eliminarea blocajelor legislative și procedurale referitor la activitatea sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor;
- ✓ monitorizarea continuă din partea societății civile a sistemului autohton de prevenire și combatere a spălări banilor și finanțării terorismului, constituit din Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Procuratura Generală, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor al Centrului Național Anticorupție, Serviciul Vamal, Serviciul de Informații și Securitate, Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare și Camera de Licențiere, ceea ce ar duce

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 76 18.12.2015 14:21:40

la îmbunătățirea cadrului legal național, la impulsionarea activității acestuia și la sporirea eficacității utilizării banilor publici;

✓ instaurarea unui parteneriat viabil între instituțiile cu funcții de supraveghere a entităților raportoare, mass-media și societății civile, în vederea creșterii nivelului de pregătire națională pentru situații de criză;

✓ îmbunătățirea angajamentelor, procedurilor și practicilor instituționale relevante, precum și creșterea încrederii reciproce, promovarea transparenței și sincerității;

✓ aprobarea și implementarea unei strategii naționale de informare publică pe probleme de achiziții publice și utilizarea banilor publici în vederea dezvoltării unui parteneriat între instituțiile publice din Republica Moldova, mass-media și societatea civilă;

✓ îmbunătățirea mecanismelor de implementare a legislației, înlăturarea lacunelor cadrului legislativ și excluderea unui șir de impedimente în aplicarea corespunzătoare a prevederilor legale;

✓ consolidarea capacității mass-media și a societății civile de a interacționa cu instituțiile publice;

✓ dezvoltarea unei politici coerente de informare a cetățenilor în chestiuni de achiziții publice și utilizarea banilor publici;

✓ stabilirea unei supravegheri civile eficiente a sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului;

✓ promovarea cooperării și dialogului dintre parlament, mass-media și societatea civilă în exercitarea supravegherii sistemului autohton de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului;

✓ participarea societății civile în procesul de monitorizare a promovării pachetelor de legi de către Guvern și, în special, sporirea vitezei, dorinței și reacției diferitor autorități la ajustarea cadrului legislativ;

✓ sporirea randamentului dosarelor de corupție și scoaterea în evidență a persoanele care contribuie la tergiversarea proceselor în instanța de judecată prin monitorizarea acestora de către societatea civilă;

✓ stabilirea unui sistem informatic și a unei baze pentru dezvoltarea mass-media libere, care va încuraja crearea unor noi portaluri web, ar oferi acces liber la internet în zonele publice, nu numai la Chișinău, și ar sprijini portaluri care traduc știrile din Vest în limbile locale și știrile locale în engleză. Totodată, ar trebui să susținem mass-media tipărită, care urmează să fie difuzată în afara capitalei;

✓ implicarea mai activă a societății civile, în calitate de arbitru neutru, în monitorizarea proceselor de judecată pe cazuri de corupție, cu elaborarea rapoartelor de monitorizare a proceselor de judecată;

✓ manifestarea voinței politice pentru realizarea angajamentelor asumate cum ar fi depolitizarea mass-media (unele instituții), care în ultimul timp s-a transformat în platforme pentru reglarea de conturi și în tribune de partid.

Prin urmare, o țară cu adevărat democratică ar trebui să depășească mentalitatea și modul de gândire învechite prin acceptarea valorilor și practicilor democratice. Aceste

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 77 18.12.2015 14:21:40

obstacole împiedică procesul de tranziție și diminuează considerabil eforturile țării noastre în menținerea transparenței procesului bugetar și cheltuirii banilor publici. Menținerea transparenței procesului bugetar și cheltuirii banilor publici este unul din cele mai importante instrumente pentru satisfacerea necesităților stringente ale societății și asigurării unui progres și a unei dezvoltări durabile a țării. Îmbunătățirea procesului de transparență bugetară și monitorizarea acestuia ar duce la satisfacerea necesităților publice și ar asigura o creștere substanțială a nivelului de trai al oamenilor prin optimizarea politicilor publice în domeniul contracarării spălării banilor și transparenței gestionării acestora.

Astfel, identificarea unor strategii viabile în vederea conlucrării și a schimbului de experiență dintre factorii de decizie ai Republicii Moldova și organizațiile societății civile (OSC) ar contribui considerabil la implementarea unei politici naționale viabile. Acest fapt va permite Republicii Moldova să se racordeze la standardele internaționale și europene. Implicarea OSC în acest proces va permite dezvoltarea capacităților pentru a contribui la consolidarea securității și stabilității în plan regional și internațional. Pentru o cooperare eficientă este indispensabilă coerența ansamblului de politici ale UE cu politica de dezvoltare a statului Republica Moldova, iar OSC trebuie motivate pentru a spori și îmbunătăți coordonarea și coerența cu aceste politici.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Cele 40 de recomandări FATF
2. Fost diplomat american, despre furtul miliardului: La conducerea Moldovei se află o clică bine înrădăcinată. http://independent.md/fost-diplomat-american-despre-furtul-miliardului-la-conducerea-moldovei-se-afla-o-clica-bine-inradacinata/#.VWRX90_tlBc
3. Hotărârea Nr. 632 din 05.06.2007 privind aprobarea Strategiei naționale de prevenire şi combatere a spălării banilor şi finanțării terorismului şi Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenireşi combatere a spălării banilor şi finanțării terorismului pentru anul 2007. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 82-85 din 15.06.2007.
4. Investigație despre companiile fictive scoțiene implicate în furtul miliardului şi legătura cu Vlad Plahotniuc. http://agora.md/stiri/8915/investigaTie-despre-companiile-fictive-scotiene-implicate-in-furtul-miliardului-si-legatura-cu-vlad-plahotniuc
5. Inițiative de contracarare a spălării banilor publici. Chişinău, 2015.
6. Legea nr.297-XV din 22.06.2001 privind aderarea Republicii Moldova la Grupul de State contra Corupției (GRECO). Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 67/494 din 27.06.2001.
7. Legea nr. 190 din 26.07.2007 cu privire la prevenirea şi combaterea spălării banilor şi finanțării terorismului. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 141-145 din 07.09.2007
8. Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire şi combatere a spălării banilor şi finanțării terorismului pentru anii 2013–2017 şi a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenire şi combatere a spălării banilor şi finanțării terorismului pentru anii 2013–2017 nr. 130 din 06.06.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 161-166 din 26.07.2013. http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=348887
9. Manual de instruire privind combaterea spălării banilor şi a finanțării terorismului. „IMPRIMERIA NAȚIONALĂ" S.A., proiect finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Phare. România.
10. Ordinul Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice şi Corupției nr. 178 din 19 noiembrie 2010.
11. Raport anual SPCSB, Chişinău, 2013.
12. Rusu V. Achiziții publice: costurile pe care le plătim din cauza corupției. Prezentarea la şedința Alianței Anticorupție din 19.06.2015.

Revista Filosofie nr_3 corectat.indd 78 18.12.2015 14:21:40